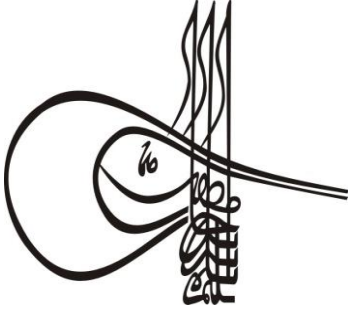

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/33, p. 523-536

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12425>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Doç. Dr. Zafer TANGÜLÜ –
Yrd. Doç. Dr. Kamil UYGUN

This article was checked by iThenticate.

TARİHÇİLERİN VE TARİH EĞİTİMCİLERİNİN BAKIŞIYLA MİLLÎ TARİHİN ÖĞRETİMİ*

*Ahmet VURGUN***

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Osmanlı'dan Cumhuriyete Türkiye'deki tarih anlayışındaki değişimden hareketle "Millî Tarih Anlayışı ve Öğretimi" meselesi üzerinde tarihçilerin ve tarih eğitimcilerinin görüşlerini ele alarak değerlendirmektir. Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısında İslam Öncesi Türk Tarihinin özel olarak ele alınışı, Türk Tarihinin derin bir maziye malik olduğu düşüncesi, Türk Tarihinin Osmanlı Tarihinden ibaret olmadığı, Türklerin çok geniş bir sahada yaşadıkları, Türk kavramının gelişip literatürde kullanımı, esasen millî tarihin temelini bu dönemde atıldığını göstermektedir. II. Meşrutiyet dönemi ise genelde Türk tarihçiliğinin özelde ise millî tarihin laboratuvarı olan, temellerinin atıldığı bir dönem olarak karşımızda durmaktadır. Atatürk dönemi, özellikle Türk Tarih Tezi ve hazırlanan ders kitapları ile millî tarih formunun yükseldiği ve desteklendiği bir dönem olmuştur. Atatürk'ün ölümünden sonra millî tarih ve Türk Tarih Tezi yerine Batı, Eski Yunan ve Latin kültürünü esas alan ve "Hümanizm" olarak da adlandırılan bir anlayış tarih eğitimine yansıtılmaya çalışılmıştır. Millî tarihin Türkiye'deki geçirdiği serüvende dönüm noktalarından birini, 1970 sonrası milliyetçi-muhafazakâr çevre için kullanılan ve "Türk-İslam Sentezi" olarak adlandırılan dönem oluşturmaktadır. 12 Eylül 1980 Darbesi sonrası ülkedeki kargaşa ve anarşi ortamında meydana gelen kutuplaşma ve çatışmaları ortadan kaldırarak, Türk milletini "Atatürk Milliyetçiliği" çatısı altında bir ve beraber kılmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda tarih derslerinde bazı değişiklikler yapılmış, millî tarihe T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ve konuları girmiş, bu ders, millî tarih mihveri içerisinde eklenmiştir. 2000'li yıllarda Türk eğitim sistemi, dayandığı felsefi temeller itibarıyla önemli bir değişim süreci yaşamıştır. Bu bağlamda 2005'de İlköğretim, 2007'de ise Ortaöğretim programlarında değişiklikler yapılmıştır. İlköğretimde ve Ortaöğretimdeki bu değişiklikler millî tarih tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. yapılandırmacı eğitim anlayışının, tarih eğitiminde ana hedef haline

* Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde 2014 yılında tamamlanan "Türkiye'de Millî Tarih Anlayışı ve Öğretimi" adlı yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Arş. Gör. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği, E-posta: ahmet.vurgun@marmara.edu.tr

geldiği bu süreçte, bu bağlamda milli tarihin konumu ve geleceği tartışma konusu olmuştur.

Tarihçiler ve Tarih Eğitimcileri, kuramdan uygulamaya tarih eğitiminin yapıtaşlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle araştırma, tarihçiler ve tarih eğitimcilerinin “Milli Tarih ve Öğretimi” meselesi üzerine verecekleri cevaplar üzerinde şekillenecektir. Araştırmanın problem cümlesini “Türkiye’deki Milli Tarihin Öğretimi konusuna tarihçilerin ve tarih eğitimcilerin bakışı nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma veri toplama ve analiz yöntemleri kullanılmıştır. Veriler, açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmada İstanbul, Ankara, Konya, İzmir, Trabzon illerinde 7 tarihçi ve tarih eğitimcisi ile gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında sorulan cevapların kodlanmasında, katılımcı isimleri kullanılmadan her bir katılımcı çalışma alanlarına göre Tarihçiler T, Tarih Eğitimcileri TE ile başlanarak katılımcı adedi kadar numaralandırılmıştır. Tarihçi ve tarih eğitimcilerinden 7 kişiyle yapılan görüşmelerde, milli tarihin öğretimi üzerine, dünden bugüne, bugünden yarına bir değerlendirme yapılmıştır. Milli tarihte, siyasi eksenden sosyal ve kültürel alana doğru yönelme gerçekleştirilmeli, bu bağlamda okul dışı tarih öğretimi aktif olarak sağlanmalıdır. Milli tarih ekseninde ortak tarih çalışmaları ve ders kitapları hazırlanmalıdır. Tarih Eğitimi bağlamında etkinlik temelli metodlarla milli tarih konusunda çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Böylece milli tarih’in öğretim boyutu öne çıkarılmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Milliyetçilik, Tarih, Tarih Eğitimi, Öğretim.

TEACHING OF NATIONAL HISTORY FROM THE POINT OF VIEW OF HISTORIANS AND HISTORY EDUCATORS

ABSTRACT

Aim of this research is to handle and evaluate opinions of historians and history educators on the subject of “National History Sense and Teaching” with reference to the change in history sense in Turkey from Ottoman Empire to Republic. The pre-Islamic Turkish History was specially dealt with especially in the second half of the nineteenth century, a thought emerged regarding that the Turkish History had a deep past, the Turkish History did not consist of the Ottoman History, the Turks lived in a very large area, the Turkish concept developed and was used in the literature, and all these show that the foundations of the national history lay here. II. Constitutional Monarchy Period stands as a period which becomes a laboratory of Turkish historiography, specifically national history, and a period national history was founded. Atatürk period became a period in which national history form was supported and risen especially with the Turkish History Thesis and prepared textbooks. After Atatürk's death instead of National History and the Turkish History Thesis, an understanding based on West, Ancient Greek and Latin culture and which is called as "Humanism" was tried to be reflected in history education. One of the turning points of national history in its journey in Turkey is the period called "Turkish-Islamic Synthesis" which was used for the post-1970 nationalist-conservative community. It was

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/33

aimed to bring the Turkish nation together under the roof of "Atatürk Nationalism" by removing the polarization and conflicts which took place in the atmosphere of turmoil and anarchy in the country after the coup of September 12, 1980. In this context, some changes have been made in the history lessons, lesson named as The History of Revolution and Kemalism and its subjects were introduced to national history and this course was articulated in the national history. During 2000s the Turkish education system underwent an important process of change in terms of its philosophical bases. In this context, changes were made in primary school curriculum in 2005 and in secondary school curriculum in 2007. These changes in primary education and secondary education brought national history discussions in their wake. In this process where the constructivist education approach became the main target in history education, the position and future of national history became a matter of debate in this context.

Historians and history educators constitute keystones of history education from theory to application. Thus, the research will be shaped on answers to be provided by historians and history educators on the subject of "National History and Teaching". The problem sentence of the research consists of the question: "What are the opinions of historians and history educators on the subject of National History Teaching in Turkey?" Qualitative research data collection and analysis methods were used in the study. The data was collected with a semi-structured interview from consisting of open-ended questions. The research was conducted with 7 historians and history educators from Istanbul, Ankara, Konya, Izmir and Trabzon Provinces. In this regard, an academic point of view will be presented for the national history. In the coding of the answers given during the interview, each participant was numbered according to their work areas without using their names; H was used for historians and HE was used for history educators. In the interviews with 7 historians and history educators, an evaluation was made on national history teaching from past to present and from present to future. In the national history, political orientation must be directed towards the social and cultural field, and within this context, out-of-school history teaching should be actively provided. Common studies on history and history textbooks should be prepared on the axis of national history. Within the context of History Education, various studies on national history should be conducted with efficiency-based methods. Thus, the teaching dimension of National History can be emphasized.

STRUCTURED ABSTRACT

INTRODUCTION

National history is built depending on a nation and a culture and penetrates social consciousness. Because it penetrates the social consciousness, it makes the individuals have a common identity. Here, the history around the national concept constitutes the ideological and cultural structure of being a nation. There is human being on the ground of this structure. Mankind wants to know its special place in the great human family. When an individual perceives that s/he is part of a family, a city, or a nation, he believes that he has achieved the required

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/33

personality. Niyazi states that this situation develops through national history studies together with national movements: *"Nations reach the consciousness that they are separate entities like people with national history. In a way, the birth of nationalism means the birth of national history"* (Niyazi, 2007: 167).

National history has been one of the most effective ways of creating a popular national identity in Europe. At the peak of nationalism, the nations in Europe, where history research and history education became important, became a product of the national past. For example; the fact that Italians, Germans and Slavs have written their national histories without establishing their national identity yet shows the influence of history in the formation of identity (Tosh, 201: 3). The increase of nationalist thinking accelerated the efforts to create a national history in parallel. National history studies act as a locomotive for the production of national reality (Simsek, 2012: 86). As a matter of fact, when the linear relation between nationalism and national history is determined, people can have an idea about the formation and transformation of national history.

It is necessary to analyze the formation process of national history within the context of "European centrism" as well as the nationalism. European centrism is a naming that keep Europe's past and present superiority at the forefront against non-Europeans (and non-European minorities) (Blaut, 2012: 26). Modern history thinking has a form of European centrism, and colonialism constitutes one of the foundations of this structure. This approach in the west has naturally affected nations outside of it and has shown itself in two ways. Firstly, these societies are regarded as unfortunate, even as tribal creatures, which led them to want to attach their history to the history of Europe with a nationalist view under the name of modernity to save themselves from this judgment (Bıçak, 2013: 53-54). The second situation that this approach leads to is the national history trend which is that the oppressed nations have begun to explore their own history from the beginning of the 20th century. Moreover, they felt the necessity of having a national state and a national history in addition to getting their independence. This provided a basis to the birth and development of national history in those societies (Berktay, 1983: 14-15). We can see a similar example from Ottoman to the Republic in our historiography in Turkey. As a matter of fact this situation will show its final form in the Turkish History Thesis.

During 2000s the Turkish education system underwent an important process of change in terms of its philosophical bases. Beginning in 2005 in primary education and 2007 in secondary education, the previous positivism-driven behaviorist approach has begun to leave its place to a constructive approach, a product of a postmodern philosophy (Simsek and Yazici, 2013: 25). In this context, changes were made in primary school curriculum in 2005 and in secondary school curriculum in 2007. These changes in primary education and secondary education brought national history discussions in their wake. In this process where the constructivist education approach became the main target in history education, the position and future of national history became a matter of debate in this context. In

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/33

this study, the situation of national history was examined in history education in Turkey through the historians and history educators.

Problem State

National history shows difference within itself according to the eras as well as in the changes that took place in the understanding of history in Turkey. "National History and National History Teaching", which is a widely debated subject, constitutes the problem state of our study.

The Purpose of the Research

The aim of this research is to evaluate the views of historians and history educators on the "National History Understanding and Teaching" from the Ottoman Empire to the Turkish Republic on the basis of the change in the understanding of history in Turkey.

METHOD

Qualitative research method was used in this study. Qualitative research is a way of research in which qualitative data collection methods such as "observation, interviews and document analysis" are used, and a qualitative process of presenting perceptions and events in a natural environment in a realistic and integrated way, is followed (Yildirim-Simsek, 2008: 39). The main feature of qualitative research is presenting the points of view and semantic worlds of the research subjects.

Study Group

Purposeful sampling method which is used in the qualitative researches is used in the study. Since it is a case study, the number of participants is less than quantitative research because this study requires a detailed and in-depth research.

Data Collection Tools

Techniques such as interviewing, observing and examining the documents were frequently used in qualitative studies. In this study, interview technique was applied because detailed and in-depth knowledge is needed about national history understanding and teaching. The study was conducted with 7 historians and history educators in Istanbul, Ankara, Konya, Izmir and Trabzon.

Coding of Data

In the coding of the answers given during the interview, each participant was numbered according to their work areas without using their names; H was used for historians and HE was used for history educators. For example, one of the historians was mentioned as H5, and one participant from History Educators as HE3.

FINDINGS AND INTERPRETATION

Participants were asked what activities could be done in the history lessons within the context of national history understanding. This question is important for examining the teaching dimension of national history. It is seen that some of the participants answered this question in detail. Some participants emphasized that generally within the context of national history, in history lessons geography-space-oriented teaching

Turkish Studies

should be done, so museums and historical places should be in the forefront for teaching. In addition, it was also mentioned by the participants that literature and historical texts should be thought, and skill and evidence-based activities should be done. It is also stated that today's technological developments may be effective in national history teaching.

Teaching Geography and National History

Participants were asked what activities could be done in the history lessons within the context of national history understanding. This question is important for examining the teaching dimension of national history. It is seen that some of the participants answered this question in detail. Some participants emphasized that generally within the context of national history, in history lessons geography-space-oriented teaching should be done, so museums and historical places should be in the forefront for teaching. In addition, it was also mentioned by the participants that literature and historical texts should be thought, and skill and evidence-based activities should be done. It is also stated that today's technological developments may be effective in national history teaching.

Technology and National History Teaching

Participants seem to have emphasized the need for technology to be used in national history teaching. Essentially, the recent developments in history teaching will definitely be reflected in national history teaching. Especially visual materials, visuals such as movies, cartoons, series, and materials such as power points, maps etc. will also be effective here.

Teaching Methods and Teaching National History

Especially some of the methods used in history teaching can be used directly in national history teaching. Another point that the participants have emphasized in national history teaching is "comparison". Applying a comparative method in national history teaching will enable students to analyze historical events better and evaluate national history taking into account other societies and cultures. Despite the fact that national history is revealed with historical researches and written works, there is a problem about the transfer of these works. Indeed, one leg of national history is constituted by history, and the other is constituted by teaching dimension. For this reason, how to teach is gaining importance in reflecting national history in practice. The reality is that the national history teaching dimension must be dealt with in a multidisciplinary and interdisciplinary way

Result and Suggestions

In the interviews historians and history educators, an evaluation was made on national history teaching from past to present and from present to future. It should be noted that the work to be done in terms of teaching history directly includes the national history. It also comes out that national history has become integrated with interdisciplinary history teaching, especially with geography. The activities used and carried out in history teaching will also show themselves in the national history. The work to be done together with resources and materials in this context will

be effective in terms of national history. The integration of history education with other fields of social sciences will be directly effective in terms of national history teaching. The use of some studies of the constructivist approaches in history education can lead to do various activities in the context of national history.

From this perspective; Joint studies should be conducted on the national history by the Turkish Historical Society, Universities and the Ministry of National Education. In the national history, political orientation must be directed towards the social and cultural field, and within this context, out-of-school history teaching should be actively provided. Common studies on history and history textbooks should be prepared on the axis of national history. Within the context of History Education, various studies on national history should be conducted with efficiency-based methods. Thus, the teaching dimension of National History can be emphasized.

Keywords: Nationalism, History, History Teaching, Teaching.

GİRİŞ

Milli tarih, bir millete ve kültüre bağlı olarak inşa edilir ve toplumsal bilince nüfuz eder. Toplumsal bilince nüfuz ettiği için de bireyleri ortak bir kimliğe sahip kılar. Burada, milli kavramı etrafında işlenen tarih, millet olmanın ideolojik ve kültürel yapısını oluşturur. Bu yapının zemininde ise beşer vardır. İnsanoğlu, büyük insanlık ailesi içerisindeki özel yerini bilmek ister. Bir fert, bir aileye, bir şehre, bir millete mensup olduğunu idrak ettiğinde gerekli olan şahsiyete eriştiğine inanır. Niyazi, bu durumun milli tarih araştırmalarıyla, milliyetçilik cereyanıyla birlikte geliştiğini söyler: “*Milletler de insanlar gibi başkalarından ayrı bir varlık olduklarının şuuruyla milli tarih ile erişirler. Milliyetçiliğin doğuşu bir bakıma milli tarihin doğuşu demektir*” (Niyazi, 2007: 167).

Milli tarih, Avrupa’da popüler bir milli kimlik oluşturma sürecinin en etkili yollarından biri olmuştur. Milliyetçiliğin zirveye çıktığı bir dönemde, tarih araştırmaları ve tarih eğitiminin önem kazandığı Avrupa’daki milletler, birer milli geçmişin ürünü olmuştur. Örneğin; İtalyanlar, Almanlar ve Slavların henüz milli kimliklerini kurmadan milli tarihlerini yazmış olmaları, tarihin kimlik oluşumundaki etkisini göstermektedir (Tosh, 2011: 3). Milliyetçi düşüncenin artışı, paralelinde milli bir tarih oluşturma çabalarını hızlandırmıştır. Bir bakıma milli tarih çalışmaları, kendisine milli gerçekliğin üretimi için lokomotif vazifesi yüklemiştir (Şimşek, 2012: 86). Nitekim, milliyetçilik ile milli tarih arasındaki doğrusal ilişkiyi belirlediğinde, milli tarihin oluşum ve geçirdiği dönüşüm hakkında da fikir sahibi olunacaktır.

Milli tarihin oluşum sürecine milliyetçilik kategorisinin yanısıra “Avrupamerkezcilik” bağlamında da bakmak gerekir. Avrupamerkezcilik, Avrupalıların, Avrupalı olmayanlar (ve Avrupa kökenli olmayan azınlık halkları) karşısında, geçmişteki ve günümüzdeki üstünlüklerini gözönünde tutan bir isimlendirmedir (Blaut, 2012: 26). Modern tarih düşüncesi Avrupamerkezci bir yapıda olup Sömürgecilik de bu yapının zeminlerinden birini teşkil eder. Batı’daki bu yaklaşım, kendisi dışındaki milletleri de tabii olarak etkilemiş ve iki türlü kendi göstermiştir. İlk olarak bu toplumların tarihsiz olarak görülmesi, hatta kabilemsi yaratıklar olarak nitelendirilmesi, kendilerini bu yargıdan kurtarmak için modernlik adı altında, tarihlerini milliyetçi bir bakışla Avrupa tarihine iliştmek istemeleri gibi bir duruma yol açmıştır (Bıçak, 2013: 53-54). Bu yaklaşımın yol açtığı ikinci durum ise milli tarihe doğru bir gidiştir. Şöyle ki ezilen milletler, 20. yüzyılın başlarından itibaren kendi tarihlerini keşfetmeye başlamışlardır. Bundan öte bağımsızlıklarını elde etmek yanında milli devlet ve milli tarihe sahip olma lüzumunu hissetmişlerdir. Bu durum, o toplumlarda milli tarihin

doğuşuna ve gelişimine zemin hazırlamıştır (Berktaş, 1983: 14-15). Buna benzer örneği Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türkiye'deki tarih yazımında da görebiliriz. Nitekim bu durum nihai şeklini Türk Tarih Tezinde gösterecektir.

19. yüzyılda devletin bünyesindeki sarsılmalar, devletin kurucu unsuruna geri dönüşü hızlandırdığı gibi bunun tarih çalışmalarıyla da zenginleşmesini sağlamıştır. Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısında İslam Öncesi Türk Tarihinin özel olarak ele alınışı, Türk Tarihinin derin bir maziye malik olduğu düşüncesi, Türk Tarihinin Osmanlı Tarihinden ibaret olmadığı, Türklerin çok geniş bir sahada yaşadıkları, Türk kavramının gelişip literatürde kullanımı, esasen milli tarihin temelini bu dönemde atıldığını göstermektedir. Artık Türklüğün merkezinde yer aldığı bir "Milli Tarih"e doğru yol alınacaktır. Bütün bunlara baktığımızda milli tarihin, II. Abdülhamid zamanındaki tarih çalışmalarından doğduğunu söyleyebiliriz.

II. Meşrutiyet dönemi ise genelde Türk tarihçiliğinin özelde ise milli tarihin laboratuvarı olan, temellerinin atıldığı bir dönem olarak karşımızda durmaktadır. Türk tarihçiliği ve tarih yazımında II. Meşrutiyet Dönemi'nde yerleşip kökleşmeye çalışan gelenek, kendinden sonraki döneme bir miras bıraktığı gibi yeni dönemde çeşitli değişikliklere de uğrayarak gelişme göstermiştir. Bu durumun neticesi tarih eğitiminde de kendini hissettirmiştir. Türkiye'de milli tarihin gelişim süreci, doğrudan tarih eğitiminin gidişatı ile alakalı olmuştur. Erken Cumhuriyet ve Atatürk Dönemi olarak nitelendirdiğimiz bu dönemde de milli tarih, tarihçilikte ve tarih eğitiminde ana vurgu olarak yerini almıştır. Nitekim II. Abdülhamid ve II. Meşrutiyet dönemlerinde olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu sürecinde de tarih eğitimi hakkında birtakım tartışmalar yaşanmıştır (Aslan, 2012: 101). Burada Özellikle Türk tarih tezi ve hazırlanan tarih ders kitaplarına dikkat çekmek gerekir. Nitekim Türk Tarih Tezi, milli tarih öğretiminde ders kitaplarının önemini göz önüne sermiş ve bu süreçte, Türkiye Cumhuriyetindeki tarih anlayışı eğitim kurumları açısından yeni bir yola girmiştir (Aslan, 2012: 825). Artık milli tarih yeni hazırlanan tarih ders kitaplarıyla oluşturulacak ve tarih eğitiminin ana gayesi haline gelecektir. Burada milli devlete geçiş sürecinde tarih ders kitapları dini değerlerin yerine milli ve evrensel değerleri de işlemek istemiştir (Yazıcı, 2011: 208). Yani yurttaşlık eğitimi ve değer eğitimi, milli tarih çatısı altında tarih ders kitaplarıyla aktarılmaya çalışılmıştır. Atatürk dönemi, özellikle Türk Tarih Tezi ve hazırlanan ders kitapları ile milli tarih formunun yükseldiği ve desteklendiği bir dönem olmuştur. Hatta bu anlayışın edebi alana da yansımaları olmuş, Behçet Kemal Çağlar'ın hazırladığı "Attila" adlı piyes, Türk Tarih Tezi bağlamında okuyucuya sunulmuştur (Soğukömeroğulları, 2011: 1514). Atatürk sonrası dönemde ise milli tarih konusundaki tartışmalar başka bir eksende gerçekleşmiştir. Nitekim Hümanist dönem, bu tartışmaların esasını teşkil etmiştir.

Atatürk'ün ölümünden sonra iç politikada özellikle de eğitim ve kültür politikalarında değişimler ortaya çıkmıştır. Bu dönemde ülkenin gelişmesi ve kalkınmasının ancak Batılılaşma ile sağlanacağı, bunun için de Batı kültür kaynaklarına inilmesi gerektiği şeklinde bir anlayış belirmiştir. Nitekim bu durum tarih alanına da yansımaları, milli tarih ve Türk Tarih Tezi yerine Batı, Eski Yunan ve Latin kültürünü esas alan ve "Hümanizm" olarak da adlandırılan bir anlayış tarih eğitimine yansıtılmaya çalışılmıştır (Köken, 2002: 228). Hümanist dönemde özellikle batı ile kültürel yakınlaşma çabası beraberinde bazı değişiklikler meydana getirmiş ve milli tarih de bundan nasibini almıştır. Neticede Hümanist dönemde milli tarih formunda yaşanan değişim ve dönüşüm, oluşan tepkiler nedeniyle tekrar tartışmaya açılacak ve farklı bir yapı içerisinde zemin bulacaktır.

Milli tarihin Türkiye'deki geçirdiği serüvende dönüm noktalarından birini, 1970 sonrası milliyetçi-muhafazakâr çevre için kullanılan ve "Türk-İslam Sentezi" olarak adlandırılan dönem oluşturmaktadır. Bu dönemde milli tarihin yeniden ön plana çıktığı ve esasen II. Meşrutiyet dönemindeki milli tarih anlayışının kısmen değişerek devam ettiğini belirtmek gerekir. Milli tarih bağlamında Hümanist dönemin aksine gelişmelerin yaşandığı bu dönemde, milli tarihin yapısında

bazı değişiklikler meydana gelmiştir ve tarih eğitiminde özellikle ders kitapları üzerinden etkisini arttırarak devam ettirmiştir.

12 Eylül 1980 Darbesi sonrası ülkedeki kargaşa ve anarşi ortamında meydana gelen kutuplaşma ve çatışmaları ortadan kaldırarak, Türk milletini “Atatürk Milliyetçiliği” çatısı altında bir ve beraber kılmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda tarih derslerinde bazı değişiklikler yapılmış, milli tarihe T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ve konuları girmiş, bu ders, milli tarih mihveri içerisinde eklenmiştir. Ayrıca uzun yıllardan beri söylem olarak hafızalarda yer edinmiş olan milli tarih, artık doğrudan ders ve ders kitabı olarak tarih müfredatına girmiştir. Ortaokul Sosyal Bilgiler dersi 1985-1986 eğitim-öğretim yılı ile birlikte Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi adı altında üç derse ayrılmıştır. 1993 programına göre hazırlanan tarih ders kitaplarında da milli tarihin yine ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir.

2000’li yıllarda Türk eğitim sistemi, dayandığı felsefi temeller itibariyle önemli bir değişim süreci yaşamıştır. İlköğretimde 2005, ortaöğretimde ise 2007’den itibaren, önceki pozitivism kaynaklı davranışçı yaklaşım, yerini postmodern bir felsefenin ürünü olan yapılandırmacı yaklaşıma bırakmaya başlamıştır (Şimşek ve Yazıcı, 2013: 25). Bu bağlamda 2005’de İlköğretim, 2007’de ise Ortaöğretim programlarında değişiklikler yapılmıştır. İlköğretimde ve Ortaöğretimdeki bu değişiklikler milli tarih tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Yapılandırmacı eğitim anlayışının, tarih eğitiminde ana hedef haline geldiği bu süreçte, bu bağlamda milli tarihin konumu ve geleceği tartışma konusu olmuştur. İşte bu çalışmada, tarihçiler ve tarih eğitimcileri üzerinden milli tarihin Türkiye’deki tarih eğitimindeki durumu incelenmiştir.

Problem Durumu

Milli tarih, Türkiye’deki tarih anlayışında meydana gelen değişimlerde olduğu gibi kendi içinde de dönemlere göre farklılık göstermiştir. İşte, üzerinde çokça tartışılan, bir konu olan “Milli Tarih ve Öğretimi”, araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır. Buradan hareketle, araştırmanın problem cümlesini “Türkiye’deki Milli Tarihin Öğretimi konusuna tarihçilerin ve tarih eğitimcilerin bakışı nedir?” sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı Osmanlı’dan Cumhuriyete Türkiye’deki tarih anlayışındaki değişimden hareketle “Milli Tarih Anlayışı ve Öğretimi” meselesi üzerinde tarihçilerin ve tarih eğitimcilerinin görüşlerini ele alarak değerlendirmektir. Akademisyenlerin ve tarih eğitimcilerin bu konudaki görüşlerinin belirlenmesi milli tarih ve öğretiminin güncelliğini koruması bakımından önemlidir. Şöyle ki milliyetçilik ve milli devletler var olduğu sürece milli tarihin de varlığı kaçınılmaz olacaktır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” şeklindedir (Yıldırım-Şimşek, 2008: 39). Nitel araştırmaların temel özelliği araştırma öznelerinin bakış açılarını, anlam dünyalarını ortaya koyma oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu

Milli tarihin öğretimi sorunsalı, sahada araştırma yapan tarihçilerin ve bu araştırmaların eğitim boyutunu ortaya koyan tarih eğitimcilerinin, konuya vakıf olmaları nedeniyle çalışmada nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bir durum çalışması olduğundan katılımcı sayısı nicel araştırmaya göre daha az tutulmuştur. Çünkü bu araştırma ayrıntılı

ve derinlemesine bir çalışmayı gerektirmektedir. Araştırma, İstanbul, Ankara, Konya, İzmir, Trabzon illerindeki 7 tarihçi ve tarih eğitimcisi ile gerçekleştirilmiştir

Veri Toplama Araçları

Nitel çalışmalarda görüşme, gözlem ve doküman incelenmesi gibi teknikler sıklıkla kullanılmıştır. Bu çalışmada milli tarih anlayışı ve öğretimi ile ilgili detaylı ve derinlemesine bilgilere ihtiyaç olması hasebiyle görüşme tekniği uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada nitel araştırma veri toplama ve analiz yöntemleri kullanılmıştır. Veriler, açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşmeler için hazırlanan sorularda, alanında uzman 3 kişiden yararlanılmıştır. Görüşmeler katılımcıların izni ile ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Görüşme ses kayıtlarının metinleri Microsoft Word programına kaydedilmiştir. Görüşmeler metne aktarıldıktan sonra birkaç kez okunmuş, temalar belirlenmiş veriler, betimsel analiz metoduyla özetlenip yorumlanarak çözümlenmiştir (Yıldırım-Şimşek, 2008: 224). Görüşme metinleri kodlandıktan sonra katılımcıların konu ile ilgili görüşleri karşılaştırılmıştır. Ayrıca araştırma bulgularının verilere dayalı olarak çözümlendiğini belirtmek ve katılımcıların görüşlerini betimlemek amacıyla araştırmada görüşme metinlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

Verilerin Kodlanması

Görüşme sırasında sorulan cevapların kodlanmasında, katılımcı isimleri kullanılmadan her bir katılımcı çalışma alanlarına göre Tarihçiler T, Tarih Eğitimcileri TE ile başlanarak katılımcı adedi kadar numaralandırılmıştır. Örneğin Tarihçilerden birisi T5, Tarih Eğitimcilerinden bir katılımcı ise TE3 şeklinde ifade edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Katılımcılara milli tarih anlayışı bağlamında tarih derslerinde ne gibi etkinlik ve faaliyetler yapılabileceği sorulmuştur. Bu soru milli tarihin öğretim boyutunun incelenmesi bakımından önem arz etmektedir. Katılımcıların bazılarının bu soruya ayrıntılı olarak cevap verdiği görülmüştür. Genel olarak tarih derslerinde milli tarih bağlamında coğrafya, mekân odaklı bir öğretimin gerçekleştirilmesi gerektiğini, buradan hareketle müze ve tarihi mekânların öğretimde ön planda yer almasını vurgulayan katılımcılar olmuştur. Ayrıca edebiyat, tarihi metinlerin işlenmesi, beceri ve kanıt eksenli etkinlikler yapılması katılımcılarda dile getirilen hususlardır. Yine günümüzdeki teknolojik gelişmelerin de milli tarih öğretiminde etkili olabileceği ifade edilmiştir.

Coğrafya ve Milli Tarih Öğretimi

Coğrafya, tarihi alanlar ve müzelerin öğretimdeki önemine işaret eden katılımcılar, tarih derslerinde daha katılımcı ve aktif bir tarih eğitiminin gereğinden bahsetmişlerdir. Coğrafya ve mekân algısı bir ortak vatan ve yurt algısını da oluşturması bakımından milli tarihin amacına uygun olacaktır. Nitekim T5'e göre: *“Milli tarih, coğrafyadan bağımsız düşünülemez. Öğrencilerin vatan coğrafyasını bilmeleri, gezmeleri, görmeleri, yaşamaları gerekir. Hatta gezici sınıflar, okullar düşünmek lazım. Tarihi eserler, müzeler, tarihi mekânlar çok önemlidir. Bu yüzden tarih dersleri sınıfta değil bu mekânlarda yapılmalıdır. Okul, öğretmen ve okul idarecileri bu yaklaşımı benimsemeli ve bunu kolaylaştırmalıdır.”*

Yukarıdaki duruma benzer şekilde TE3 de coğrafya-vatan-tarih üçlemesinin milli tarih öğretimindeki önemine vurgu yapmıştır:

“En önemli milli tarih teması vatanıdır. Vatan teması işlenirken soyuttan somuta doğru bir yol izlenmelidir. Bunun için de vatani oluşturan coğrafyanın oluşumu önce teorik sonra pratik

yöntemlerle anlatılmalıdır. Coğrafyadan vatan bilincine ulaşmanın en etkili yöntemi gezi gözlemdir. Bunun için de önce bu coğrafyayı vatan yapan şehirleri tanıtmak lazımdır. Şehirlere gezi düzenlemek; coğrafyanın vatana katkılarını sağlayan önemli etkinliklerden biridir. Konya, Bursa, Edirne, İstanbul gibi başkentlere yapılacak geziler milli hafızanın oluşmasında önemli yer tutan etkinlikler olabilir. Yine çocukların yakın çevresindeki tarihi mekânların gezilmesi tarihi hafızanın kazanılmasında, kültürel hafızanın oluşumunda ve dolayısıyla milli kimliğin kazanılmasında önemli bir yer tutar.”

Buradan tarih-coğrafya ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Yani milli tarihin inşasında coğrafyanın önemi katılımcılarca ifade edilmiştir. Bu bağlamda coğrafya ve alan gezilerinden hareketle, sözlü tarih ve yerel tarihin de, milli tarih öğretiminde kullanılabileceğini T4 şu şekilde ifade etmiştir:

“Tarihimizde öğrencinin okumadığını, hele derste okumasının çok zor olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla burada yerinde eğitim-öğretim metotlarına biraz daha fazla başvurmak önemli olabilir. Bu da ne olabilir. Öğrencinin hem ülke içinde, hem kendi bölgesinde, şehrinde biraz daha tarihi eserlerle, tarihi mirasla tanışabileceği öğretmenleri eşliğinde gezdirilmesi. Ayrıca tarihin yaşayan bir kültür mirası olduğunu anlayacak projeler geliştirilmesi. Yani çocuğun da, öğrencinin de içine dahil olabileceği şekilde hani aslında tarihin olmuş bitmiş ölmüş bir şey olmadığı, halâ yaşayan bir şey olduğunu anlatmaya yönelik bir kısım şeyler olabilir. Bu sadece müze gezmek, saray gezmek değildir. Aynı zamanda yaşayan kültürümüzde tarihimizin izleri nedir? buna yönelik bir kısım pedagojik projeler geliştirilebilir. Öğrenci sözlü tarih çalışmalarına itilebilir. Yani kendi ailesi başta olmak üzere belli bir yaşa gelmiş o bölgedeki, şehirdeki kişilerle bizzat kendisinin yapacağı sözlü mülakatlarla, hem tarihin içimizde yaşayan bir şey olduğunu anlar, hem de tarihi biraz daha canlı bir şey olarak görebilir.”

Edebiyat ve Milli Tarih Öğretimi

Milli tarih bilincinin kazanılmasında diğer bir alan ise edebiyattır. Nitekim TE3’e göre “Tarihi şiirler ve destanların okunduğu geceler düzenleyerek çocukların muhayyilesinde geçmişine karşı kahramanlık duyguları perçinlenebilir ve bu duygularla vatani sevmek, korumak, bir arada yaşama kültürünü oluşturmak erdemi kazandırılabilir.” Yine öğrencilere hazırlatılacak olan tarihteki başarılar ya da acı olaylar, fetihler, işgaller ve yağmaları anlatan drama, piyes ve tiyatro oyunları ile milli tarih bilinci kazandırılabilir.

Teknoloji ve Milli Tarih Öğretimi

Katılımcıların teknolojinin de milli tarihin öğretiminde kullanılması lüzumu üzerinde durdukları görülmektedir. Esasen tarih öğretimindeki son gelişmelerin tabii olarak milli tarih öğretimine de yansması olacaktır. Burada özellikle görsel materyaller, sinema, çizgi film, dizi gibi görseller, powerpoint, haritalar gibi materyaller de etkili olacaktır. Nitekim TE3, “Bilgisayar ortamındaki sanal haritalar kullanılarak (Google Earth gibi) Türklerin Ata yurdu, İslam’ın doğuşu ve yayılışı, Türk Devletleri’nin kurulduğu bölgeler, yayıldığı coğrafya tanıtılarak Türk çocuklarına büyük ve şanlı bir mazinin mirasçısı oldukları bilinci kazandırılır ve bu kazancı kaybetmemek üzerine vurgu yapan oyunlar oynatılabilir” diyerek bu konuya temas etmiştir.

T8 de, milli tarihin öğretiminde teknolojiden daha fazla yararlanılması ve çocukların aktif olarak katılması gerektiğini ifade etmiştir:

“Teknolojinin en çok kullanılabileceği alanlardan birisi tarih alanıdır. Tarih eğitiminde mutlaka teknolojinin, bilimsel enstrümanların yoğun bir şekilde kullanılması lazım. Ses kayıtlarının vs. hatta onla da kalmayıp müzelerin ve sözlü tarihlerin, işte yaşlı insanların yahut da hakikaten yaptıkları ve yaşadıklarıyla öne çıkmış olan insanların hatıralarına varıncaya kadar bunları kullanmak lazım. Son zamanlarda mesela bunlardan birisi dijital tarih. Bu alanda çocuklarımızın

önünü açmamız lazım. Üç boyutlu çalışmalar, bilgisayarın, teknolojinin bunda kullanılması gerekir. Mutlaka ve mutlaka tarihin çocuklara sevdirmesi lazım. Ayrıca çocukları o işin içerisine katmamız gerekiyor. Şimdi de biliyorsunuz Muhteşem Yüzyıl diye bir fenomenimiz var... Beğenseniz de beğenmeseniz de, dileseniz de dilemeseniz de biz ne yazdığımız kitaplarla, ne çıkardığımız periyodiklerle, ne okulda anlattıklarımızla bir Kanuni Sultan Süleyman figürü çıkaramadık; ama iki yılda bir dizi bir Kanuni Sultan Süleyman figürü çıkardı. 300 yıllık tarihi olmayan Amerikalılar dünya kadar tarih dizisi çıkarırken, 1000 yıllık tarihi olan bizim, adam gibi bir tarih dizisi ya da filmi yapamamamız çok ciddi bir eksikliktir. Bunu mutlaka yapmak zorundayız ve bunu mutlaka derste uygulamak zorundayız.”

Temel Tarihi Metinler ve Milli Tarih Öğretimi

Katılımcılardan TE4 ise, kanıtların ve tarih metinlerin öğrencilere aktarımının ve öğrencilerin bu metinlerle doğrudan karşılaşmasının milli tarih öğretimi açısından önemine kendini örnek vererek işaret etmiştir: “Türk tarihinin temel metinlerini okutuyorum. Kutadgu Bilig, Orhun Yazıtları gibi. İlk defa 800 yıllık bir metinle karşılaşılıyor öğrenciler. Kimse Kuran-ı Kerim dışında eski bir metinle karşılaşmış değil. Bu açıdan Türk tarihi oluşturan temel metinler okutulabilir.”

Öğretim Metotları ve Milli Tarih Öğretimi

Tarih öğretimindeki kullanılan metotların bazıları özellikle milli tarih öğretiminde doğrudan kullanılabilir. Bu bağlamda TE8 benzetişim metodunu örnek göstermektedir:

“Tarih öğretim metotları içerisinde benzetişim metodu Türkiye’de pek bilinmiyor. Bu belli bir olayın sınıf içerisinde canlandırılması demektir. Türk tarihi öğretiminde bu metot kullanılabilir. Alparslan ile Romen Diyojen’in karşılaşması canlandırılabilir, sınıfta örnek olay çalışmaları yapılabilir. Tarihimizde yaşanmış olayların sınıf içerisinde okunarak öğrencilere bu olay hakkında ne düşünüyorsunuz şeklinde sormak ve olayın analizini yapmak. Yani sübjektif ifadeler yerine somut tarihimizdeki olayları İslamiyet öncesi Türk tarihinden tutun da Cumhuriyet dönemimize kadar belli başlı hadiseleri biz örnek olay olarak kullanabiliriz. Bununla ilgili yayınlanmış kitaplar var. Bunlar sınıf içerisinde değerlendirilebilir. Mesela Mithat Sertoğlu’nun Türk Tarih Kurumunda yayınlanan kitabı. Orada kısa kısa önemli tarihi olaylar var. Belki tarihi fıkralar bile derste bir metot olarak kullanılabilir.”

Milli tarihin öğretimi hususunda katılımcıların vurguladıkları başka bir nokta ise “karşılaştırma”dır. Milli tarih öğretiminde karşılaştırmalı bir metot uygulanması, öğrencilerin tarihi olayları daha iyi analiz etmelerini sağlayacak ve milli tarihi diğer toplum ve kültürleri de dikkate alarak değerlendirebileceklerdir.

Bu bağlamda TE6, öğrencilere kendi tarihimizin diğer tarihlerle birlikte öğretilbileceğini vurgulayarak, “Bilmek, karşılaştırma ile mümkündür. Mukayese ile insan bir şeyler öğrenir. İlk çağ’dan itibaren başka uygarlık ve kültürlerin tarihi de kendi tarihimizle birlikte verilebilir ve karşılaştırmalı öğretilmelidir; ama oranda aşırıya kaçılmamalı. Çocuklarımız Asya, Afrika, Amerika tarihin de bilebilmeli” demiştir. Benzer şekilde TE4’de tarihin uluslararası özelliğine değinmiştir:

“Karşılaştırmalı tarih olması lazım. Bu lokal bacağıydı bir de global bacağı var. Yani bizim tarih yazımımızda ya da öğretimimizde belirli bir milli kabul edilen çerçeve içerisinde hareket ediliyor. Belki Avrupa’da da İslam Tarihi, Osmanlı Tarihi yok. Bu bakımdan müfredatta Avrupa tarihini arttırmaktan bahsetmiyorum. Ama Osmanlı’nın, Selçukluların, Cumhuriyetin sadece kendinden müstakil olmadığı o çağda, yatay bir karşılaştırmayla diğer devletler, diğer toplumlar, diğer kültürlerle mukayeseli olarak bunu yapmak gerekir.”

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/33

TARTIŞMA

Milli tarih anlayışı ile ilgili olarak cumhuriyet tarihi boyunca yapılan çalışmalar genellikle, milli tarih'in kapsamına ve nasıl olması gerektiğine veya milli tarih'in tarihçiliğe ve tarih eğitimine menfi etkileri üzerinde odaklanmıştır. Örneğin Köprülü (2004), milli tarihin romantik tarihçilik şeklinde başladığını ve bunun da bir dereceye kadar normal olduğunu belirtmektedir. Ancak ilmi esaslardan ayrılmamanın önemini vurgulamıştır. Öz (2001) de milli tarih anlayışını kısıtlayıcı olduğu düşüncesiyle eleştirmiştir. Kuran (1969), milli tarihi sadece yazılı belgelerden ibaret görmemiş, bunların yanında geçmişte yaratılmış olan maddi manevi eserlerin de milli tarih kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Bora (1997) ise milli tarihi asıl şekillendiren kuvvetin devlet olduğunu, devlet kavramı etrafında yapılandırılmış bir tarihçilik olduğunu belirtmiştir. Bundan başka Güngör (2003), milli tarih öğretiminin psikolojik bir ihtiyaçtan kaynaklandığına dikkat çekerek, milli tarihin herhangi bir kesintiye uğratılmadan bir bütün olarak verilmesinin önemini vurgulamıştır.

Bu araştırmanın bulguları ise buna benzer tartışmalarının günümüz tarihçileri ve tarih eğitimcileri arasında yaşanmadığını ortaya koymuştur. Bu noktada akademisyenler ve eğitimciler milli tarihin içeriği veya tarihçilik üzerine etkilerinden söz etmemişlerdir. Bunun muhtemel sebeplerinden birisi, milli tarih kavramının içeriğinin artık vuzuha kavuşmuş olduğunu düşünmeleri olabilir. Belki de bu tartışmaların gereksiz olduğunu da düşünmüş olabilirler. Her ne sebeple olursa olsun tarihçilerin ve tarih eğitimcilerinin mevcut tarihi bilgilerin aktarımı konusuna odaklandıkları anlaşılmaktadır. Buna göre tarihi bilgilerin aktarımı konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Milli tarihin bir ayağını tarih araştırmaları, diğer ayağını ise öğretim boyutu oluşturmaktadır. Bu nedenle nasıl öğretileceği hususu, milli tarihin pratikteki durumun yansıtması bakımından önem kazanmaktadır. Ayrıca günümüz tarihçileri ve tarih eğitimcileri açısından milli tarihin öğretimi boyutunun çok yönlü ve disiplinler arası bir şekilde ele alınması gerektiği gerçeği karşımıza çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarihçi ve tarih eğitimcileriyle yapılan görüşmelerde, milli tarihin öğretimi üzerine, dünden bugüne, bugünden yarına bir değerlendirme yapılmıştır. Tarih öğretimi açısından yapılacak çalışmaların doğrudan milli tarihi de içerdiğini belirtmek gerekir. Özellikle coğrafya olmak üzere disiplinler arası bir tarih öğretisiyle milli tarihin bütünleştiği de ortaya çıkmaktadır. Tarih öğretiminde kullanılan etkinlik ve yapılan faaliyetler milli tarihte de kendini gösterecektir. Bu bağlamda kaynaklar ve materyallerle birlikte yapılacak çalışmalar, milli tarih açısından etkili olacaktır. Sosyal bilimlerin diğer alanları ile tarih eğitiminin bütünleşmesi, doğrudan milli tarih öğretimi açısından etkili olacaktır. Yapılandırmacı yaklaşımın getirdiği bazı çalışmaların tarih eğitiminde kullanımı, milli tarih bağlamında çeşitli etkinliklerin yapılmasını sağlayabilecektir. Bu bakımdan; Türk Tarih Kurumu, Üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında, milli tarih üzerine müşterek çalışmalar yapılmalıdır. Milli tarihte, siyasi ekseniden sosyal ve kültürel alana doğru yönelme gerçekleştirilmeli, bu bağlamda okul dışı tarih öğretimi aktif olarak sağlanmalıdır. Milli tarih ekseninde ortak tarih çalışmaları ve ders kitapları hazırlanmalıdır. Tarih Eğitimi bağlamında etkinlik temelli metotlarla milli tarih konusunda çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Böylece milli tarih'in öğretim boyutu öne çıkarılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aslan, E. (2012). “İmparatorluktan Cumhuriyete Geçiş Sürecinde Ortaöğretim Tarih Programlarında Değişim I: Ortamektep”, *Turkish Studies*, 7/2, Bahar 2012, s.99-128.
- Aslan, E. (2012). “İmparatorluktan Cumhuriyete Geçiş Sürecinde Ortaöğretim Tarih Programlarında Değişim II: Lise”, *Turkish Studies*, 7/4, 2012, s. 807-841.
- Berktaş, H. (1983), *Cumhuriyet İdeolojisi ve Fuad Köprülü*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Bıçak, A. (2013). “Tarih Düşüncesi”, *Cogito Tarih Yazıcılığı*, s. 73, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Blaut, J. M. (2012). *Sömürgeciliğin Dünya Modeli, Coğrafi Yayılmacılık ve Avrupa-Merkezci Tarih* (Trans. Serbun Behçet), İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Bora, T. (1997). “Milli Tarihte Devlet Mitosu”, *Tarih ve Milliyetçilik*, I. Ulusal Tarih Kongresi Bildiriler, Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Köken, N. (2002). *Cumhuriyet Dönemi Tarih Anlayışları ve Tarih Eğitimi*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Köprülü, F. (2004). *İslam Medeniyeti Tarihi, Prof. Dr. W. Barthold*, Akçağ Yay. Ankara 2004.
- Kuran, E. (1969). “Milli Tarih Görüşümüz”, *Türk Kültürü*, s.85
- Niyazi, M. (2007). *Millet ve Türk Milliyetçiliği*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Öz, M. (2001). “Cumhuriyet Döneminde Tarih Araştırmaları”, *Atatürk’ün Ölümünün 62. Yılında Cumhuriyet Türkiye’sinde Bilimsel Gelişmeler Sempozyumu*, Ankara.
- Soğukömeroğulları, M. (2011). “Tiyatro ile Tarihten Milliyetçiliğe: Türkiye’de Attila”, *Turkish Studies*, 6/3, Yaz 2011, s. 1509-1533.
- Şimşek, A. (2012). “Türk Tarih Tezi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türkiye Günlüğü*, s.111.
- Şimşek, A., Yazıcı, F. (2013). “Türkiye’de Tarih Öğretiminin Dünü, Bugünü”, *TYB Akademi, Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, s.8, s. 9-32.
- Tosh, J. (2011). *Tarihin Peşinde*, (Trans. Özden Arıkan), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Yazıcı, F. (2011). “Cumhuriyet Dönemi Ders Kitaplarında Tarih Yazımı”, *Türkiye’de Tarih Yazımı*, Ed. Vahdettin Engin - Ahmet Şimşek), İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.